

Uppsala kommuns revisorer

Revisionsplan 2018

FASTSTÄLLD 2018-02-16

Revisorernas uppdrag

Revisorernas uppdrag och roll

Revisionsuppdraget är definierat i kommunallagens (KL), nionde kapitel. Revisorerna granskar årligen, i den omfattning som följer av god revisionsred, all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmannarevisorer som utsetts i juridiska personer enligt 3 kap. 16 a–18 b §§ KL, även verksamheten i de juridiska personerna.

Uppdraget utgörs ytterst av att pröva ansvarstagandet och uttala sig om detta till fullmäktige inför deras beslut i ansvarsfrågan. I enlighet med KL prövar revisorerna om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Revisorerna ska granska och pröva enligt *god revisionsred*. God revisionsred är inte reglerad i lag eller föreskrift eller på annat sätt fastställt av en myndighet. Den formas och utvecklas successivt över tiden i det praktiska revisionsarbetet.

Revisorerna lyder direkt under kommunfullmäktige med ett årligt anslag. För revisorerna gäller ett av kommunfullmäktige fastställt *reglemente*.

Revisorerna har interna sammanträden och träffar med kommunfullmäktiges presidium, kommunstyrelsen och nämnderna. Möten hålls också löpande med ledande tjänstemän. Revisorerna fortbildar sig bl.a. genom riktade utbildningsinsatser, studiebesök, deltagande i seminarier, konferenser och erfarenhetsutbyten med andra kommuner och landsting.

Revisionsprocessen

Revisionsprocessen omfattar hela det arbete som revisorerna gör under ett revisionsår från riskanalys och planering av granskningsinsatser till uttalandet i revisionsberättelsen. Revisionsprocessen är avslutad när fullmäktige fattat beslut i ansvarsfrågan. Revisionsprocessen är uppdelad i fyra delar – *planera, granska, bedöma och avrapportera*. Revisorerna har ansvar för hela revisionsprocessen och beställer de granskningar m.m. som ska genomföras av de sakkunniga.

Revisorernas uppdrag forts

Med resultatet av årets granskning som grund prövar revisorerna om styrelsen och nämnderna har fullgjort sina uppdrag. Under denna process beaktar revisorerna information som inhämtas från andra revisorer inom kommunens verksamhet – lekmanarevisorer/revisorer och yrkesrevisorer i kommunala företag, revisorer i kommunalförbund och finansiella samordningsförbund m fl. Informationen har betydelse för att revisorerna ska kunna pröva med en helhetssyn dvs. hela den kommunala verksamheten.

Revisorernas uppfattning i ansvarsfrågan förmedlas till fullmäktige i form av ett särskilt uttalande i revisionsberättelsen. Revisorerna prövar ansvaret såväl kollektivt, dvs. för hela styrelsen eller nämnden, som individuellt för enskilda ledamöter. Det kollektiva ansvaret är utgångspunkten.

Övergripande riskanalys

Övergripande riskanalys

I enlighet med vad som framgår av ”God revisionsledning i kommunal verksamhet” så är det revisorerna som ansvarar för risk- och väsentlighetsbedömningen. Med stöd av denna analys avgör revisorerna vad granskningsarbetet ska inriktas mot. Riskanalysen och prioriteringarna syftar även till att minimera revisorernas risk att göra felaktiga uttalanden i revisionsberättelsen.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har definierat *risk* enligt följande: ”En risk är en oönskad händelse som vi kan bedöma sannolikheten för att den ska inträffa. En risk är också en handling/brist på handling av styrelse eller nämnd som påverkar kommunen/invånarna/personalen negativt”. SKL använder vidare begreppet *väsentlighet* som ”värdet av en identifierad risk”. Dessa definitioner är utgångspunkten för revisorernas analys.

För att revisorerna ska kunna genomföra en riskvärdering av händelser som kan påverka, hindra eller hota måluppfyllelsen inom den kommunala verksamheten är det av vikt att en riskinventering genomförs. Inventeringen innefattar såväl interna som externa faktorer såsom omvärldsförändringar, förändringar i lagstiftning, väsentliga händelser inom kommunen, grundläggande granskning, intern kontroll, resultatet av tidigare års fördjupade granskningar inklusive granskning av årsbokslut och delårsbokslut samt övergripande finansiell analys. Omnämnda faktorer tar sin utgångspunkt i fullmäktiges mål.

Syftet med riskanalysen är således att identifiera de största riskerna som finns inom verksamheter, funktioner och processer i kommunen. Olika perspektiv kan också anläggas så som hållbarhet, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Granskningen riktas mot väsentliga områden med högre risk utifrån perspektiven styrning, kontroll, effektivitet och kvalitet.

Riskanalys är ett stöd i arbetet med att planera framtida revisionsinsatser och på vilket sätt granskning skall ske av identifierade områden.

Övergripande omvärldsanalys

En kvalificerad omvärldsanalys leder till ökad medvetenhet, bättre handlingsberedskap, framförhållning och flexibilitet. Nedanstående analyser bygger på SKL:s Ekonomirapport om kommunernas och landstingens ekonomi.

Behoven av välfärdstjänster ökar snabbare än någonsin

Sveriges befolkning ökar rekordsnabbt. Under de kommande tio åren beräknas Sveriges befolkning öka med ytterligare drygt 1 miljon invånare, och passerar därmed 11 miljoner. Ökningen sker snabbast i yngre och äldre åldrar. Antalet personer i yrkesverksam ålder ökar väsentligt långsammare än befolkningen i stort.

Historiskt har kostnaderna i kommuner och landsting dessutom ökat väsentligt snabbare än vad som följer av den demografiska behovsutvecklingen. SKL ser därför en dramatiskt skifte i förutsättningarna för att finansiera ökade behov av välfärdstjänster.

Samhällsekonomin

SKL bedömer att efter några års stark tillväxt råder högkonjunktur i svensk ekonomi och att konjunkturen stärks ytterligare det närmaste året. SKL räknar därefter med en återgång till ett konjunkturellt normalläge. Därmed blir tillväxttalen betydligt lägre efter 2018. Ökningen av BNP begränsas till runt 1,5 procent per år samtidigt som antalet arbetade timmar nästan stagnerar. Det betyder att den reala ökningen av skatteunderlaget gradvis avtar från över 2 procent i fjol till under 1 procent från och med 2019.

Tillsammans med den snabba befolkningsökningen – som innebär ökade behov av skola, vård och omsorg – leder detta till allt större svårigheter för kommunsektorn att finansiera verksamheten.

Kostnadsökningar

Trots en fortsatt stark konjunktur beräknar SKL att resultaten försämrats i både kommuner och landsting. Dessutom finns ett högt investeringstryck utifrån den växande befolkningen.

Övrigt

SKL lyfter även fram

- att kommunerna i högre grad övertar ansvar för personlig assistans, merkostnad för kommuner var för år 2016 och 2017 sammantaget ca 1,2 – 1,5 miljarder kronor.
- att sjukfrånvaron inom sektorn är fortsatt hög och utgör ett problem för kompetensförsörjningen.
- vikten av att förbättra integrationen i syfte att öka skatteintäkterna, främst genom att fler utrikesfödda kommer i arbetet, och att minska kostnaderna.
- att risk för att riktade statsbidrag hämmar effektiviseringar.

Övergripande omvärldsanalys (forts)

Andra aktuella frågor

- #metoo-uppror
  - Sexuella trakasserier
  - Kränkande särbehandlingar
  - Hot
- Brister i säkerheter i samhällskritiska digitala system
  - Outsourcing med risk för rikets säkerhet och personskydd
  - Intrång med driftstopp och utpressning
- GDPR
  - Träder i kraft i maj 2018
  - Berör en enorm mängd personinformation
- Vikande priser på fastigheter
  - Ändrad balans utbud-efterfrågan
  - Regler om amorteringskrav
  - Stor påverkan på markexploatering
- Stor tillströmning flyktingar 2015
  - Integration
  - Gode män
- Ny kommunallag
- Ev ny kommunal redovisningslag

Omvärldsanalys ur Uppsala kommuns perspektiv

Demografi

Kommunen växer snabbt

Många asylsökande inklusive ensamkommande barn

Ekonomi

Bra resultat

Svag soliditet

Stora finansieringsbehov

Investeringar

Stora behov av bostäder, skolor, äldreboenden

Infrastruktur

Kompetensförsörjning

Stor konkurrens om många yrkesgrupper

Stora pensionsavgångar

Övrigt

#metoo

IT-säkerhet

Finansiella mål och verksamhetsmål med betydelse för god ekonomisk hushållning

Resultatet ska vara minst 2% av skatter och kommunalekonomisk utjämning

Förändringen av skatter och utjämning ska vara högre än förändringen av nettokostnaderna

Kommunkoncernens soliditet inklusive pensionsåtaganden ska vara minst 15%

Låneskulden per invånare ska öka mindre än 5% per år

Bruttoregionalprodukt per invånare ska öka

Inriktningsmål 1: Uppsala kommun ska ha en jämställd och hållbar ekonomi

Kvinnors andel av mäns medelinkomst ska öka (nuvärde 81,5%)

Budget för 2018

<i>Belopp i mnkr</i>	<i>Budget 2018</i>	<i>Prognos 2017</i>	<i>Förändring i procent</i>	<i>Avvikelse prognos/ budget</i>
Verksamhetens intäkter	3 074	2 700	+13,9	366
Verksamhetens kostnader	-14 257	-13 261	+7,5	-472
Avskrivningar	-229	-197	+16,2	60
<i>Verksamhetens nettokostnader</i>	<i>-11 412</i>	<i>-10 758</i>	<i>++6,1</i>	<i>-46</i>
Skatteintäkter	10 573	10 165	+4,0	37
Statsbidrag och utjämning	1 101	942	+16,9	111
Finansiella intäkter	122	177	-31,1	71
Finansiella kostnader	-135	-160	-15,6	-39
<i>Resultat</i>	<i>249</i>	<i>366</i>	<i>547</i>	<i>134</i>

Investeringsbudget 2018

Kommunen

Gatu- och samhällsmiljönämnden	363
Kommunstyrelsen	229
Övriga	190
Summa	782

Bolagen

Uppsalahem	1 058
Uppsala kommun Förvaltningsfastigheter AB	360
Uppsala kommun Skolfastigheter AB	841
Uppsala kommun Sport- och rekreationsfastigheter AB	302
Uppsala Vatten och Avfall AB	540
Övriga	466
Summa	3 567

Totalt i kommunkoncernen 4 349

Ekonomi i KS och nämnder

<i>Belopp i mnkr</i>	<i>Prognos 2017</i>	<i>Budget 2017</i>	<i>Avvikelse</i>
Kommunstyrelsen	355,5	355,7	0,2
Valnämnden	0,2	0,2	0,0
Gatu- och samhällsmiljönämnden	409,6	445,3	35,7
Plan- och byggnadsnämnden	54,5	70,4	15,8
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	21,5	22,3	0,8
Räddningsnämnden	143,0	145,0	2,0
Namngivningsnämnden	1,2	1,5	0,3
Utbildningsnämnden	4 595,4	4 633,2	37,8
Arbetsmarknadsnämnden	636,8	636,8	0,0
Kulturnämnden	304,3	307,2	2,9
Idrotts- och fritidsnämnden	208,4	215,9	7,5
Äldrenämnden	1 749,5	1 693,8	-55,7
Omsorgsnämnden	1 525,0	1 519,9	-5,2
Socialnämnden	653,7	628,1	-25,5
Överförmyndarnämnden	19,5	17,4	-2,1
<i>Summa</i>	<i>10 678,1</i>	<i>10 692,7</i>	<i>14,6</i>

Balansräkning kommunen 2017-08-31

<i>Belopp i mnkr</i>	2017-08-31	2016-12-31	2016-08-31
Anläggningstillgångar	17 874	15 802	14 040
Omsättningstillgångar	2 154	2 733	2 874
<i>Summa tillgångar</i>	<i>20 028</i>	<i>18 535</i>	<i>16 914</i>
Eget kapital	7 757	7 428	7 490
Avsättningar	950	906	878
Långfristiga skulder	7 635	6 515	4 694
Kortfristiga skulder	3 686	3 686	3 852
<i>Summa eget kapital, avsättningar o skulder</i>	<i>20 028</i>	<i>18 535</i>	<i>16 914</i>
Ej skuldförda pensionsförbindelser	4 082	4 082	4 136
Eget kapital inkl ej skuldförda pensionsförbindelser	3 675	3 346	3 354
Likviditet	0,58	0,74	0,75
Likviditet exklusive exploateringsfastigheter	0,81	0,85	0,86
Soliditet enligt balansräkning	0,39	0,40	0,44
Soliditet inklusive pensionsåtaganden som redovisas som ansvarsförbindelse	0,18	0,18	0,20

Balansräkning kommunkoncernen 2017-08-31

<i>Belopp i mnkr</i>	2017-08-31	2016-12-31	2016-08-31
Anläggningstillgångar	27 219	25 443	23 549
Omsättningstillgångar	1 006	1 609	1 151
<i>Summa tillgångar</i>	<i>28 225</i>	<i>27 051</i>	<i>24 700</i>
Eget kapital	7 777	7 301	7 477
Avsättningar	1 173	1 152	1 063
Långfristiga skulder	12 681	11 250	9 386
Kortfristiga skulder	6 594	7 348	6 773
<i>Summa eget kapital, avsättningar o skulder</i>	<i>28 225</i>	<i>27 051</i>	<i>24 700</i>
Ej skuldförda pensionsförbindelser	4 082	4 083	4 136
Eget kapital inkl ej skuldförda pensionsförbindelser	3 695	3 218	3 341
Likviditet	0,15	0,22	0,17
Soliditet enligt balansräkning	0,28	0,27	0,30
Soliditet inklusive pensionsåtaganden som redovisas som ansvarsförbindelse	0,13	0,12	0,14

Risikanalyt av styrelse och nämnder

Risikanalyser av styrelse och nämnder

Bakgrund

Revisorerna ska bedöma vilka hinder, hot eller risker som finns i verksamheten. Hur betydande är riskerna? Hur sannolikt är det att de existerar eller kommer att inträffa? Revisorerna ska också ta ett avstamp i styrelsers och nämnders eget arbete med omvärldsbevakning, styrning och intern kontroll samt riskanalys. Enligt god revisionssed ska analysen ske löpande under året men en årlig avstämning krävs inför varje års planering och granskning. Vidare framhåller god revisionssed vikten av att revisionsplanen är flexibel, detta för att ge utrymme till hantering av oförutsedda händelser och andra behov av omprioriteringar.

Syfte

Uppdraget syftar till att identifiera ekonomiska, juridiska, verksamhetsmässiga och förtroendemässiga risker som har en väsentlig betydelse för styrelsens/nämndens verksamhet, funktioner och processer. De identifierade riskerna ska utgöra underlag för revisionens beslut om revisionsplan och för kommande års revisionsplaner.

Metod och utgångspunkt

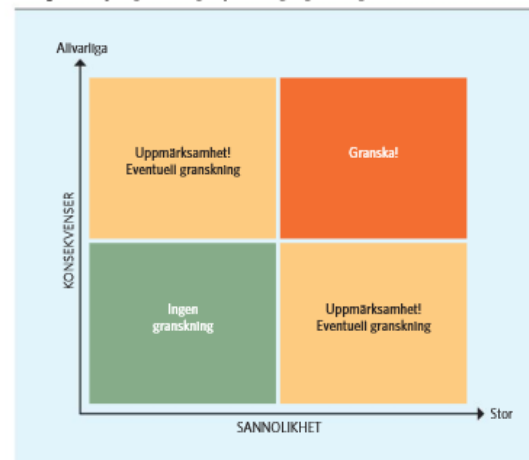
Som ett steg i identifieringen av riskområden har revisorerna genomfört grundläggande granskning. Revisorerna begär årligen att styrelsen/nämnden identifierar de största riskerna som har väsentlig betydelse för styrelsens/nämndens verksamhet. Därtill har styrelsen/nämnden ombetts att identifiera väsentliga områden under året och inför kommande år.

På efterföljande sidor ges en sammanfattning av identifierade riskområden för respektive styrelse/nämnd som grundar sig på de iakttagelser som framkommit i svar på frågor och intervjuer. Riskidentifieringen avser verksamheten 2018 och åren framöver.

I analysen ingår omvärldsbevakning baserad på SKLs ekonomirapport samt en kommunspecifik omvärldsanalys.

Matrisen nedan (hämtad från god revisionssed i kommunal verksamhet) har använts som stöd för revisorernas bedömning av risker och prioritering av granskningsområden. Utifrån matrisen har revisorerna därefter kategoriserat riskområden enligt graderingen låg, medel eller hög risk.

FIGUR 5. Risikanalysen ger underlag för prioritering av granskningsområden

Gradering sannolikhet och konsekvens

Hög

Medel

Låg

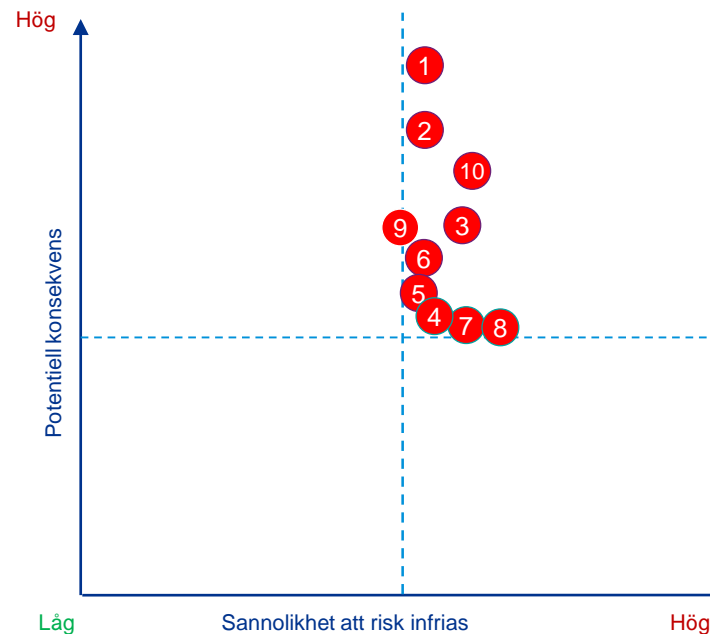

Planering av revisionsinsatser

Fokusområden i revisionen av verksamhet och ekonomi 2018, fördjupningsgranskningar genomförs

Potentiella särskilt betydelsefulla områden och risker

1	Långsiktig finansiell planering
2	Styrning och uppföljning investeringar
3	Ekonomi och kvalitet på nämndnivå
4	Stöd till idrottande
5	Offentlighetsprincipen
6	Bolagsstyrning
7	Gynnande beslut, verkställighet
8	Överförmyndarnämnden
9	Valnämnden
10	Politikerarvoden

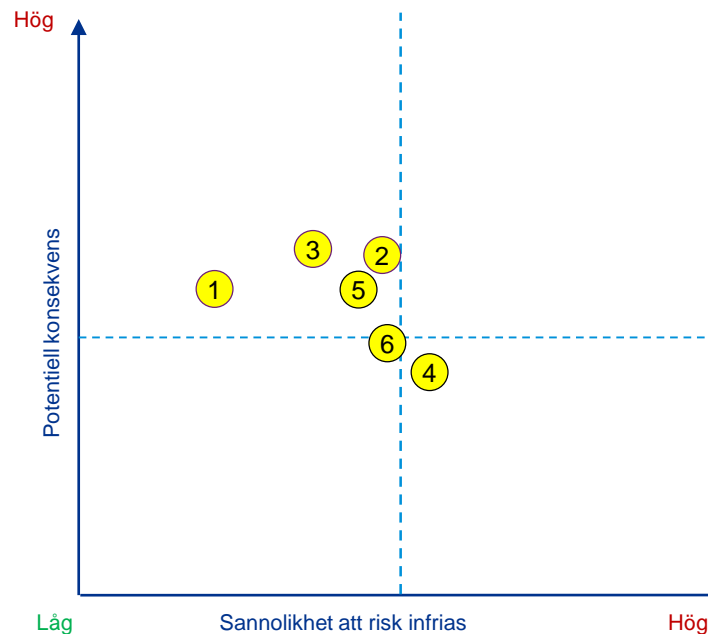
- Fördjupningsgranskning genomförs
- Bedömning görs; förstudie, möte med nämnd/förvaltning etc
- Risk och konsekvens har identifierats men bedöms inte ha väsentlig risk för allvarlig konsekvens

Övriga verksamhetsområden med bedömd högre risk, där andra insatser planeras

Övriga identifierade riskområden

1	Integration: påverkan på ekonomi, preliminärt finns risk, mer kunskap behövs
2	Gymnasieskolan, kränkande behandling, diskriminering
3	Bygglov, handläggningstider
4	Äldrenämnden
5	IT: GDPR o säkerhet
6	Styrmodell; mål, uppdrag, indikatorer. Utvecklingen avvaktas. Området berörs i flera andra granskningar.
7	
8	
9	
10	

- Fördjupningsgranskning genomförs
- Bedömning görs; förstudie, möte med nämnd/förvaltning etc
- Risk och konsekvens har identifierats men bedöms inte ha väsentlig risk för allvarlig konsekvens

Grundläggande granskning år 2018

Kommunrevisionen har som ett led i framtagandet av revisionsplanen diskuterat och sammanfört respektive revisors förslag och väsentlighetsanalys till en gemensam revisionsplan för revisionsåret. Planen utgår från genomförd riskanalys och resultaten av tidigare granskningar m.m. De utvalda projektens syften och mål beskrivs närmare i separata projektplaner. Granskning 1-2 görs årligen.

	Granskning	Ansvarig nämnd
1.	Granskning av delårsrapport inklusive mål	Samtliga nämnder
2.	Granskning av årsbokslut/årsredovisning inklusive mål	Samtliga nämnder
3.	Intern kontroll	Samtliga nämnder
4.		
5.		
6.		
7.		

Budget 2018

	Budget 2018	Prognos 2017
Beslutad budget	6 529 000	6 250 000
Planering, sammanträden m m	350 000	446 000
Intern kontroll	120 000	120 000
Delårsrapport	350 000	350 000
Årsredovisning	550 000	550 000
Fördjupningar redovisning	500 000	790 000
Fördjupningar verksamhet	2 000 000	1 930 000
Etik och korruption	300 000	
Bolagsdag	90 000	90 000
Samgranskning Region Uppsala		100 000
Eget kansli	500 000	0
Arvoden förtroendevalda revisorer	840 000	800 000
Sociala avgifter	210 000	200 000
Kurser, konferenser	130 000	100 000
IT, post, reseersättningar, övrigt	150 000	140 000
Summa förtroendevalda	1 330 000	1 240 000
Reserv	439 000	634 000
Totalt	6 529 000	6 250 000